Försvarsutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2018—2021

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2018—2021 (SRR 4/2017 rd): Ärendet har remitterats till försvarsutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 24.05.2017

Sakkunniga

Utskottet har hört
- budgetråd Petri Syrjänen, finansministeriet
- enhetsdirektör, ekonomidirektör Kristiina Olsson, försvarsministeriet
- äldre avdelningsstabsofficer, kommendör Pasi Rantakari, försvarsministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Vad beträffar försvarsministeriets förvaltningsområde består statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2018—2021 av en kort beskrivning av de projekt och åtgärder som infaller under perioden. Det sägs att förändringen i den säkerhetspolitiska miljön och det anknytande trycket på Finland att satsa på försvarsförmågan håller i sig länge. Utskottet ställer sig bakom bedömningen och anser det mycket viktigt att vår försvarsförmåga uppfyller kraven i den säkerhetspolitiska miljön.

När försvarsmaktsreformen infördes 2015 kunde man ännu inte se vilken säkerhetspolitisk miljö försvarsmakten kommer att arbeta i mot slutet av detta decennium och på 2020-talet. Man tvingades finansiera reformen på bekostnad av försvarsmaterielanskaffning. Efter våren 2014 har alla våra grannländer inte bara höjt sina aktivitetsnivåer utan också sina försvarsbudgetar. Med sina åtgärder håller Finland i sin tur att återgå till den aktivitetsnivå som gällde före nedskärningarna i försvarsbudgeten valperioden 2011—2015.

Beredskapsorienterade åtgärder under ramperioden

I försvarsredogörelsen lägger regeringen fram motiven för ökade försvarsanslag. Beredskapen föreslås årligen bli förbättrad med 55 miljoner euro från och med 2018. Tilläggsanslaget är avsett att i första hand användas till att förbättra försvarsmaterielens användbarhet och i synnerhet till beredskapstruppernas övningar. Utskottet framhåller att vi 2016 gick in för ett koncept med beredskapsenheter och att vi 2017 inledde sådan utbildning för beväringar.

Vidare påpekar utskottet att rambeslutet i stället för det begärda anslaget på 55 miljoner euro årligen för beredskap avsätter 50 miljoner euro för ändamålet. Enligt uppgifter till utskottet spelar gapet på 5 miljoner euro stor roll för försvarsmaktens förmåga att ordna övningar för olika enheter i önskad omfattning. För jämförelsens skull kan det nämnas att försvarsmaktens hela internationella övningsverksamhet kostar ungefär 5 miljoner euro i år.

Det är enligt utskottet bra att beredskapsanslaget balanserar upp försvarsbudgeten i betydande grad. I tidigare utlåtanden om budgetar och ramförslag (t.ex. FsUU 3/2016 rd, FsUU 6/2016 rd) har utskottet ansett det vara en ohållbar ekvation att en så stor del av anslagen för materielberedskapen de senaste åren har gått till att driva verksamheten. Verksamhetsmodellen måste ses som problematisk också mot den bakgrunden att alla försvarsgrenar har betydande brist på reservdelar.

Försvarsmaktens materielanskaffning

Försvarsutskottet har konsekvent lyft fram att ungefär en tredjedel av försvarsbudgeten bör gå till materialanskaffning. Tack vare den föreslagna ökningen på 150 miljoner euro kommer det i fortsättningen att finnas omkring 570 miljoner euro för nyanskaffningar. Bortsett från strategiska kapacitetsprojekt kommer alltså omkring en femtedel av försvarsbudgeten att gå till att anskaffa ny materiel.

Enligt rambeslutet kommer utbetalningarna för projektet Flottilj 2020 att indelas så att 260 miljoner euro avsätts för projektet 2019, 170 miljoner euro för 2020 och 194 miljoner euro för 2021. Det totala fastpriset på projektet är 1,2 miljarder euro. Rambeslutet avsätter en miljard euro 2021 för nya jaktplan till flygvapnet. Sammanlagt kommer jaktplanen att kosta 7—10 miljarder.

Utskottet framhåller att beslutet om HX-anskaffning fattas 2021. Före det är det ytterst viktigt att utreda den totala kostnadseffekten av jaktplansköpet eftersom planen kommer att finnas kvar fram till 2060-talet. Utskottet påpekar vikten av att väga in risken med valutaförändringar beträffande kandidater från länder utanför euroområdet. Även om livstidskostnaderna för systemet realiseras först efter 2025 när de första jaktplanen kommer till Finland, måste vi redan under den förestående ramperioden försäkra oss om att den materiel som vi kommer in verkligen kan underhållas och användas inom ramen för flygvapnets nuvarande omkostnadsbudget, menar utskottet.

Försvarsmaktens personal och frivilligt försvar

Personalen inom försvarsmakten består av 8 000 militärer och 4 000 civilanställda. I försvarsredogörelsen lades det fast att personalnumerären på 12 000 anställda är ett minimum för att för-

svarsmakten ska kunna utföra sina uppgifter. Utskottet känner en viss oro för hur personalen ska orka med sitt arbete och förutsätter att försvarsmakten fäster särskilt avseende vid frågan. Repetitionsövningarna och andra övningar har blivit fler samtidigt som beredskapsverksamheten setts över. Allt detta belastar personalen. Följaktligen är det ett välkommet tillskott att 2 miljoner euro avsätts för kontraktsanställda militärer 2018 och 2019. Det bör dock noteras att kontraktsanställda militärer inte har samma kompetens och inte kan sättas in på samma sätt som den fastanställda personalen. Enligt uppgifter till utskottet medverkar de kontraktsanställda militärerna i vilket fall som helst till att ett av målen för beväringsutbildningen nås, nämligen att det ska finnas 2,5 utbildare per enhet under grundutbildningen.

Det ordnas fortfarande alltför få repetitionsövningar i relation till den krigstida reserven. Det frivilliga försvaret är enligt utskottet av stor betydelse för ett trovärdigt finländskt försvarssystem och en hög försvarsvilja. Vidare bör det noteras att det frivilliga försvaret erbjuder reservister en värdefull möjlighet för att komplettera sin kompetens och sina militära färdigheter.

Utskottet anser det vara en ohållbar väg att finansministeriet de senaste åren föreslagit att anslaget på cirka 2 miljoner euro till frivilliga försvarsorganisationer skärs ner med nästan en femtedel. När riksdagen behandlat de föreslagna nedskärningarna har den återställt beloppen helt eller till stora delar. Utskottet välkomnar att de sakkunniga pläderar för att inga fler nedskärningsbeslut ska läggas fram. Samtidigt vill utskottet hänvisa till följande passus i regeringsprogrammet: ”Regeringen kommer att säkerställa tillräckliga repetitionsövningar. Dessutom kommer förutsättningarna för frivillig försvarsutbildning och självständiga åtgärder från reservisternas sida att tryggas.” Det är viktigt att det frivilliga försvaret stöds med minst 2 miljoner euro årligen.

Sammanfattning

Utskottet framhåller att perspektiven för försvaret kommer att bjuda på en del svårigheter på 2020-talet trots tilläggsanslagen. Försvarsmakten måste gå en balansgång mellan dels att priset på försvarsmateriel ökar med 4—7 procent årligen, dels att den måste satsa betydligt mer resurser på beredskap och samtidigt försöka få ner de galopperande kostnaderna för lokalhanteringen. Både nu och i framtiden är den största frågan hur det ska gå att uppnå jämvikt mellan verksamhet och materielanskaffningar.

Utskottet påpekar att försvarsförvaltningens lokalkostnader har stigit snabbt det senaste decenniet. Försvarsförvaltningen har försökt få ner kostnaderna bland annat med en reform som dragit ner på antalet garnisoner och depåer. Trots det har försvarsmakten i år fastighetskostnader på drygt 250 miljoner euro. Det är följaktligen viktigt att göra en kritisk bedömning av den nuvarande modellen, som innebär att försvarsmakten är hyresgäst hos Senatfastigheter. Fastighetskostnaderna måste helt enkelt sluta stiga. I betänkandet om försvarsredogörelsen går utskottet närmare in på lokalfrågan.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Försvarsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 24.5.2017

I den avgörande behandlingen deltog

vice ordförande Mika Kari sd
medlem Antti Kaikkonen cent
medlem Elina Lepomäki saml
medlem Markus Mustajärvi vänst
medlem Lea Mäkipää saf
medlem Sirpa Paatero sd
medlem Markku Pakkanen cent
medlem Mika Raatikainen saf
medlem Jari Ronkainen saf
medlem Satu Taavitsainen sd
medlem Pertti Hakanen cent
medlem Eerikki Viljanen cent.

Sekreterare var

utskottsråd Heikki Savola.

Avvikande mening

Motivering

För att försvarsmakten ska kunna utvecklas balanserat och kostnadseffektivt måste vi ha en tydlig bild av vad som är de viktigaste resurserna och hur de ska finansieras. Försvarsmakten står inför strategiska kapacitetsprojekt av enorma mått: Flottilj 2020 och HX.

I synnerhet prisintervallet, 7—10 miljarder euro, för de jaktplan som ska ersätta Hornet-planen är av en storleksklass som vi aldrig tidigare sett. Så länge som projektet finansieras kommer statens skulder att växa. Dessutom kommer underskottet att växa under den period som de strategiska kapacitetsprojekten är under planering. I planen för de offentliga finanserna 2018–2021 ökar statens skulder med 14 miljarder euro. Samtidigt avsätter regeringen den första lånade miljarden för jaktplansköpen.

Den stora och långsiktiga anskaffningen och användningstiden för jaktplanen är förknippade med många osäkra riskfaktorer, exempelvis livstidskostnaderna och valutariskerna. De totala kostnaderna påverkas också av projektets omfattning i relation till kostnader, antal och kvalitet vad beträffar senare övningar och av osäkerheten kring det industriella samarbetet och hur det kommer att fortskrida. Övriga anskaffningar av försvarsmateriel blir ungefär 4—7 dyrare på årsbasis och det ställer vissa krav på den proaktiva ekonomiplaneringen.

Kostnaderna för de strategiska kapacitetsprojekten måste sättas i relation till om försvarsmaktens övriga behov kan tillgodoses på behörigt sätt. Bland annat har stressnivån bland personalen ökat. Dessutom har personalens juridiska status körts i botten genom en lagändring som tvingar personer i arbetsavtalsförhållande att delta i krigshandlingar på någon krigsskådeplats utan att de gett sitt samtycke.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 24.5.2017

Markus Mustajärvi vänst